

15.6.2023

**Kommissionens förslag till reglering av skyddet för vuxna i gränsöverskridande situationer
(COM (2023) 280 final och COM (2023) 281 final)**

1 Förslagets bakgrund och syfte

Kommissionen lämnade den 31 maj 2023 ett förslag till ett lagstiftningspaket om skyddet för vuxna i gränsöverskridande situationer. Det inkluderar två olika författningsförslag:

- 1) förslag till rådets beslut om bemyndigande för medlemsstater att i Europeiska unionens intresse bli eller förbli parter i konventionen av den 13 januari 2000 om internationellt skydd för vuxna som ingicks i Haag COM (2023) 281 final (nedan *beslutsförslaget*) och
- 2) förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av åtgärder samt samarbete i frågor som rör skydd för vuxna COM (2023) 280 final (nedan *förslaget till förordning*).

Förslagets syfte är att säkerställa skyddet för vuxna i gränsöverskridande situationer och se till att deras rätt till individuellt självbestämmande respekteras även när de flyttar inom EU. De föreslagna bestämmelserna gäller vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan försvara sina intressen. Orsaken kan vara en åldersrelaterad sjukdom, såsom Alzheimers sjukdom eller ett annat hälsotillstånd.

Beslutsförslaget har samband med konventionen om internationellt skydd för vuxna som ingicks i Haag 2000. Konventionens syfte är att fastställa den stat vars myndigheter har behörighet att vidta åtgärder till skydd för den vuxnas person eller egendom och den lag som myndigheterna i detta fall ska tillämpa. I konventionen finns även bestämmelser om vilken lag som är tillämplig på företrädande av den vuxna samt om erkännande och verkställighet av skyddsåtgärder för vuxna i de fördragsslutande staterna. I konventionen finns även bestämmelser om samarbetet mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna för att uppnå konventionens mål.

Konventionen anses vara ett effektivt och flexibelt instrument för internationell privaträtt. Europeiska unionens institutioner har redan under flera års tid uppmuntrat medlemsstaterna att ansluta sig till konventionen. För närvarande gäller konventionen dock endast i 12 av EU:s medlemsstater (Belgien, Österrike, Grekland, Cypern, Lettland, Malta, Portugal, Frankrike, Tyskland, Finland, Tjeckien och Estland). I Finland trädde konventionen i kraft 2011 (FördrS 11/2011). På grund

av de få ratificeringarna har kommissionen lämnat ett beslutsförslag där alla medlemsstater bemyndigas att bli eller förbli parter i konventionen.

Genom beslutsförslaget införs bestämmelser som kompletterar Haagkonventionen om domstolars behörighet, tillämplig lag och erkännande av åtgärder i situationer mellan EU-staterna som gäller skyddet för vuxna. Det ska även effektivisera samarbetet mellan myndigheterna, vilket även ska underlättas med hjälp av digitala medel. Målet med lagstiftningspaketet är en situation där förordningen tillämpas mellan Europeiska unionens medlemsstater medan Haagkonventionen tillämpas mellan medlemsstaterna och fördragsslutande stater utanför EU.

2 Förslagets huvudsakliga innehåll

2.1 Beslutsförslaget och tillämpningsområdet för förslaget till förordning (kapitel I i förslaget till förordning)

Endast stater kan ansluta sig till 2000 års Haagkonvention. I beslutsförslaget bemyndigas medlemsstaterna att i Europeiska unionens intresse bli parter i konventionen före ett visst datum eller att förbli parter i konventionen, om de redan har förbundit sig till konventionen.

Enligt tillämpningsområdet för förslaget till förordning ska förordningen i civilrättsliga frågor tillämpas på skydd i internationella situationer för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan försvara sina intressen. Förslaget till förordning innehåller en förteckning med exempel på frågor som omfattas av förordningen och en uttömmande förteckning över frågor som inte omfattas av förordningen. Enligt definitionerna i förslaget till förordning avses med åtgärd varje åtgärd som vidtas av en myndighet i en medlemsstat till skydd för en vuxen.

Haagkonventionen som ligger bakom förslaget till förordning innehåller nästan samma bestämmelser om tillämpningsområdet. Enligt förslaget är målet för bestämmelserna att de ska anpassas med Haagkonventionen (skäl 9 i ingressen). Vad gäller den finska lagstiftningen kan som skyddsåtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för förslaget till förordning räknas bland annat begränsning av handlingsbehörigheten och förordnande av en intressebevakare enligt lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) liksom även fastställelse av en intressebevakningsfullmakt enligt lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007). Tillämpningsområdet kan även anses omfatta åtgärder oberoende av personens vilja enligt till exempel mentalvårdslagen (1116/1990), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) och lagen om missbrukarvård (41/1986) (se redogörelse av motsvarande tillämpningsområde i regeringens proposition om sättande i kraft av Haagkonventionen RP 61/2010 rd s. 10 och 24).

2.2 Behörighet, tillämplig lag och verkställighet av åtgärder (kapitel II–V i förslaget till förordning)

Enligt förslaget till förordning ska bestämmelserna i Haagkonventionen tillämpas på behörighet. De grundar sig på principen om hemvist. Därtill ska EU-stater kunna tillämpa en behörighetsgrund utifrån prorogationsklausulen om den vuxna uttryckligen har valt en annan behörig stat än hemviststaten. Denna behörighetsgrund förutsätter att tre kumulativa villkor uppfylls (artikel 6).

Tillämplig lag ska enligt förslaget fastställas med stöd av Haagkonventionen. I konventionen är utgångspunkten lagen i den behöriga myndighetens stat. Även lagval är möjligt enligt konventionen.

De åtgärder som har vidtagits av en medlemsstat ska enligt förslaget till förordning erkännas i de andra medlemsstaterna utan att det krävs separata åtgärder. Erkännande får dock vägras på vissa villkor som i princip motsvarar grunderna för vägran i Haagkonventionen. I förslaget till förordning ingår dock inte någon motsvarande grund till vägran om ett erkännande står i strid med tvingande bestämmelser i den anmodade staten som i Haagkonventionen (artikel 22.1 c).

Verkställigheten av en åtgärd som vidtagits i en medlemsstat ska inte kräva verkställbarhetsförklaring. På verkställigheten av åtgärden och grunderna för vägran ska tillämpas verkställighetsstatens lag under förutsättning att de nationella grunderna för vägran inte strider mot de grunder för vägran som fastställs i förslaget. I förslaget till förordning finns även bestämmelser om godkännande av officiella handlingar (*actes authentiques*) mellan medlemsstaterna.

2.3 Samarbete mellan myndigheter (kapitel VI och IX i förslaget till förordning)

På samma sätt som i Haagkonventionen ska det enligt förslaget till förordning finnas en centralmyndighet i varje medlemsstat som bistår myndigheterna vid tillämpningen av förordningen. Centralmyndighetens uppgifter vid lokalisering av en person som är i behov av skydd och i situationer där en vuxen ska placeras i en annan medlemsstat för att få skyddsåtgärder motsvarar i det stora hela bestämmelserna i Haagkonventionen. Därtill ska förordningen innehålla bestämmelser om centralmyndighetens bistående i en situation där en myndighet i en medlemsstat överväger att utse en behörig myndighet i en annan medlemsstat till företrädare för en vuxen för att stödja genomförandet av en åtgärd.

Förslaget till förordning innehåller flera standardformulär avsedda för informationsutbytet mellan myndigheterna. Enligt kapitel IX om digital kommunikation ska den skriftliga kommunikationen mellan behöriga myndigheter eller centralmyndigheter, inbegripet utbyte av formulären, ske via ett decentraliserat it-system. Kommissionen ska för att inrätta systemet tillhandahålla en referensprogramvara för medlemsstaterna (artikel 61). Även andra medel kan användas för den direkta kontakten mellan myndigheterna.

2.4 Europeiskt företrädarintyg (kapitel VII i förslaget till förordning)

I förslaget till förordning föreslås att ett europeiskt företrädarintyg (European certificate of representation) införs. Att använda företrädarintyget ska vara frivilligt. Företrädarintyget får användas för att visa att företrädaren har rätt att företräda den vuxna i en annan medlemsstat. Företrädarintyget ska utfärdas efter ansökan i den stat där en skyddsåtgärd har vidtagits. Intyget kan utfärdas efter att myndigheten har kontrollerat att de uppgifter som antecknas i intyget är korrekta. Den person som i intyget anges som företrädare ska antas ha de befogenheter som nämns i intyget. Förslaget till förordning innehåller även bestämmelser om rättelse, återkallelse eller uppskjutning av verkningarna av företrädarintyget.

2.5 Registrering av skyddsåtgärder och sammankoppling av register (kapitel VIII i förslaget till förordning)

Enligt förslaget ska medlemsstaterna upprätta ett eller flera register i vilka den minimiinformation som fastställs i förordningen registreras om genomförda skyddsåtgärder och om bekräftade företrädarbefogenheter. I registret ska antecknas att en skyddsåtgärd har vidtagits eller att företrädarbefogenheter har bekräftats och tidpunkterna för dessa. Registret ska dessutom innehålla uppgifter om eventuell besvärstid, datum för upphörande eller omprövande av åtgärd samt om behörig myndighet. I registret antecknas även den vuxnas personuppgifter. Syftet med registret är att förbättra de behöriga myndigheternas tillgång till information om de skyddsåtgärder som vidtagits i andra medlemsstater, undvika överlappande skyddsåtgärder och säkerställa att en skyddsåtgärd som vidtagits i en stat respekteras i en annan medlemsstat (skäl 44 i ingressen).

I förslaget finns även bestämmelser om sammankoppling av register. Kommissionen ska sörja för sammankopplingen av nationella register med hjälp av ett decentraliserat it-system. Medlemsstaterna ska se till att deras nationella register anpassas till detta system för sammankoppling. Kommissionen ska fastställa de specifikationer som gäller systemets tekniska genomförande genom en genomförandeakt. Upprättandet och utvecklingen av sammankopplingsystemet ska ske gradvis och finansieras genom unionens allmänna budget. Varje medlemsstat ska bära kostnaderna för att upprätta och anpassa sina nationella register samt för kostnaderna för att administrera, driva och underhålla dessa register (artikel 62).

Den information som är tillgänglig via de sammanlänkade registren ska endast vara tillgänglig för de behöriga myndigheter eller centralmyndigheter i en medlemsstat som har åtkomst till den obligatoriska informationen enligt sin nationella lagstiftning och har ett berättigat intresse av att få åtkomst till denna information.

2.6 Ikraftträdande och tillämpning (artikel 70 i förslaget till förordning)

Enligt förslaget ska förordningen börja tillämpas när det har gått 18 månader från dagen för ikraftträdandet av förordningen. Bestämmelserna om digital kommunikation och om sammankoppling av register ska börja tillämpas två år efter ikraftträdandet av kommissionens genomförandeakter som avses i artikel 60.